

Förutsättningar för fortsatt ridskoleverksamhet vid Gustavsberg 1:188

En översyn genomförd maj 2018.

Undertecknad har på uppdrag av Kultur och Fritidsenheten i Värmdö Kommun gjort en översikt av förutsättningarna för att vid nuvarande ridskola "Skärgårdens rid och friskvårdscenter" (Gustavsberg 1:188) fortsatt bedriva ridskoleverksamhet riktad mot kommunens, främst Gustavsbergs, barn och ungdomar.

Jag har under hela mitt yrkesverksamma liv, och fram tills ganska nyligen, arbetat som Rikskonsulent vid Svenska Ridsportförbundet (SvRF), främst med frågor rörande ridskoledrift, anläggnings- och hästhållningsfrågor samt utbildning av blivande ridlärare.

Översikten har föranletts av vad som framgår av Kommunens "Start- PM för detaljplan för Gustavsberg 1:188" 2017KS/0812 - satt i relation till en fortsatt ridskole- och hästanknuten barn- och ungdomsverksamhet på platsen.

Jag har vid två tillfällen besökt och besiktigat anläggningen där uppemot 80 hästar står uppstallade, mindre än hälften av dessa (27 st.) används i ridskolans verksamhet och resterande är inackorderade, privat ägda hästar. Alla hästar var i mycket gott skick men det kan konstateras att markytan är otillräcklig för nuvarande hästsammansättning och hästantal. Genom att uppstallade privathästar vid utevistelse går ensamma eller två tillsammans i en hage blir markytan otillräcklig och trycket för hårt.

Sedan anläggningen uppfördes 1986 har lagstiftningen, och därmed hästhållningen i Sverige, förändrats avsevärt. Boxuppstallade privathästar har tidigare till stor del stått på stall den del av dygnet de inte tränats. Detta är förklaringen till att man vid tiden för uppförandet av anläggningen inte efterfrågade en större markyta vid tillståndsgivning.

Under 2000-talet har lagstiftaren fastslagit att alla hästar skall ges daglig utevistelse på en yta som medger att hästen kan röra sig fritt i samtliga gångarter. Detta i kombination med att ägare av privata hästar nu har en önskan att hästen/hästar skall vistas utomhus under i stort sett alla dygnets timmar med dagsljus får anses ha bidragit till det intensiva markutnyttandet vid Gustavsbergsanläggningen.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan sägas att den nuvarande anläggningen, främst genom sitt läge samt utformning och standard på befintliga byggnader måste sägas vara idealisk för en fortsatt ridskoleverksamhet på platsen, riktad mot kommunens ungdomar samt andra häst och naturintresserade.

En förutsättning är dock att verksamheten inriktas mot att bevara dagens allmännyttiga verksamheter med ridskola, gymnasieutbildning, inkluderat ridning för ryttare med

funktionsnedsättning. Detta skulle innebära att hästantalet i det närmaste kan halveras men samtidigt ger möjlighet för ridskoleverksamheten att expandera betydligt.

En annan förutsättning är att nuvarande tomt och markyta behålles storleksmässigt intakt och utan störningar från trafik eller byggnation.

Undertecknad är medveten om att frågeställningen huruvida det är möjligt att bedriva fortsatt ridskoleverksamhet vid "Gustavsberg 1:188" om man förlägger en väg och en byggnad på nämnda fastighet är central för beställaren av denna utredning.

I den följande texten behandlas denna frågeställning endast kortfattat. Skälet till detta är att den disponibla markytan redan nu är allt för liten för den verksamhet som bedrivs i dag, samt måste ses som ett absolut minimum även för ett starkt bantat hästantal. Detta enligt såväl Jordbruksverkets föreskrifter som Länsstyrelsernas tillämpning. Mer omfattande genomgång och presentation av gällande lagstiftning och tillämpningsföreskrifter har därför utelämnats.

Den bild undertecknad försöker ge är ett tänkt framtidsperspektiv för en fortsatt ridskoleverksamhet på tillgänglig markyta som uppfyller Jordbruksverkets krav för hästars utevistelse och ger möjlighet för till en bra allmännyttig ridskoleverksamhet i en tyst naturnära miljö.

Att bedriva fortsatt ridskoleverksamhet efter ett intrång av det slag ansökan avser måste ses som nästintill uteslutet. Befintliga byggnader kommer därmed att kunna nyttjas i mycket begränsad omfattning för det ändamål de är uppförda.

Möjligen skulle en byggnad kunna uppföras i fastighetens absoluta utkant med fasad och entré mot den vändplan som utgör slutpunkt för Leveransvägen, utan allt för stor inverkan på i det följande skissad framtida verksamhet.

Med tanke på att en nyetablering av en anläggning av motsvarande storlek i dag - erfarenhetsmässigt - skulle innebära en kostnad på minst 100 milj. enbart för ridskoledelen, samt kräva en avsevärd markyta med tanke på Jordbruksverkets/Länsstyrelsernas krav vid nyetablering, måste ett sådant alternativ - dvs en nyetablering - ses som mindre attraktivt. I all synnerhet som man skulle förlora den stora fördel som det innebär att kunna ha en ridskolens verksamhet så nära bostadsbebyggelse och kommunikationer samtidigt som anläggningen naturligt avskärmas av natur och industrifastigheter och därmed inte medför sanitära olägenheter för några boende.

Gustavsbergsanläggningen i dag – summering av iakttagelser vid besiktningar

Besöken vid anläggningen företogs under april – maj 2018. Det som främst kan noteras är ridanläggningens närhet till centralorten och bostadsbebyggelse. Placeringen av ridskolan måste ur ett antal aspekter ses som absolut idealisk. Främst genom sin närhet till bostäder och kommunikationer i kombination med de naturliga avgränsningar som utgörs av bergiga naturområden, en sportanläggning samt en, i och för sig mindre estetiskt, men inte störande kraftstation.

Fastigheten omfattar en yta på c:a 60 000 kvm. För att tillgodose hästarnas utevistelse upptas idag huvuddelen av marken av hagar avsedda för en till två hästar samt ett par större hagar avsedda för ridskolans lektionshästar, vilka på vedertaget sätt går tillsammans i en eller ett par större flock/ar. Det stora hästantalet gör att marken i dag utsatts för ett allt för högt tryck som medfört att nästan alla träd ringbarkats och dött och även övrig växtlighet har försvunnit. Genom en om disposition av inhägnaderna bör dock vissa grönområden gå att återskapa relativt snabbt.

Anläggningen består en sammanbyggt stall - ridhus samt ett fristående ridhus. Stallängorna rymmer 80 boxar samt vissa skötselplatser.

Det större ridhuset har ett ridbanemått på c:a 20 x 60 meter samt en väl tilltagen långsidesläktare. En kortsida inrymmer en större kafeteria med köks del, lektionssal mm. Nedervåningen rymmer bl. a. omklädningsrum. Dessa sanitära utrymmen föreföll hålla en mycket låg standard.

Invid stallarna ligger ett fristående oisolerat ridhus med måtten c:a 20 x 40 m samt en mindre kortsidesläktare. För ridskoleverksamhet med bl.a. ponnyer är storleken på detta ridhus idealiskt

Byggnaderna är mycket välplanerade med korta avstånd mellan samtliga funktioner. Ridhus och stall uppfördes 1986 och är i huvudsak i gott skick. Behov av viss upprustning föreligger men någon mer genomgripande renowing synes inte föreligga under den närmaste 10-årsperioden. Ridhusen har tillfredställande storlek och förefaller endast i behov av normalt underhåll.

Stallbyggnaderna har en inredning med boxar i tillfredställande storlek, vilket i dag är ett krav för nyuppförda stall, men vid tiden för uppförandet ansågs som lyx för en ridskoleverksamhet. Viss boxinredning är ny under det att en del är av äldre datum. Takhöjden i stallen är något låg enligt dagens önskemål men fullt tillfredställande ur myndighets- och djurskyddssynpunkt.

Placering och utformning av delar av stallet gör att någon stallänga med fördel skulle kunna byggas om till utbildnings och servicelokaler.

Ridbana: Invid ridhuset ligger en utridbana med uppskattade mått c:a 20 x 60m eller något större. Denna ridbana är väl placerad men i behov av upprustning och nytt yt-material.

Markytorna som utgör resterande del av fastigheten är, som tidigare nämnts, kraftigt nedslitna och med i det närmaste obefintlig vegetation till följd av för stort antal hästar med speciellt användningsområde.

Av ovanstående framgår att det måste ses som uteslutet att minska tillgänglig markyta och/eller förlägga annan verksamhet eller vägavsnitt på denna fastighet och samtidigt fortsatt bedriva ridskole- och hästverksamhet.

Mest lämpade markytorna att anlägga hagar för hästarnas dagliga utevistelse är hela området bakom det mindre ridhuset och ner mot angränsande väg. Del av denna mark tillhör enligt uppgift kommunen. Skälet till detta förslag är närheten till stallet, att marken här är relativt

plan, sluttar från stallbyggnaderna och lätt kan dräneras samt delvis beläggas med ett ytskikt av sand. Vidare är denna yta tillräckligt stor för ändamålet. Marken på byggnadernas andra sida är mer bergig, därmed svårdränerad mest lämpad för återplantering av viss växtlighet.

Hästbeståndet utgörs av totalt c:a 80 uppstallade varav 27 är lektionshästar som används i ridskoleverksamheten. Av lektionshästarna är c:a hälften ponnyer och hälften mindre ridhästar.

Ridskoleverksamheten gav intryck av att vara välskött och välfungerande med välmående hästar.

Ett *Ridgymnasium* har sin verksamhet förlagd till anläggningen och nyttjar ridskolans hästar. Omfattningen av denna verksamhet har inte undersökts men måste anses vara en tillgång för kommunen.

Vid ett av besöken pågick verksamhet för *Ryttare med funktionshinder och rid-terapi* under ledning av en av Sveriges mest framstående experter på området.

Den svenska ridskolan: omfattning och driftsformer

I dag finns knappt 500 ridskolor i Sverige associerade till Svenska Ridsportförbundet därutöver finns c:a 200 turridningsföretag, mindre, privata ridskolor, terapiverksamheter etc.

Ridsporten är i dag i flertalet kommuner den näst största fritidsaktiviteten för ungdomar, efter fotbollen.

Det påtalas ofta att den svenska ridskolan är unik. Sett i ett internationellt perspektiv är detta helt korrekt. Det unika med den svenska ridskolan, utöver verksamhetens omfattning, är att 70% av ridskolorna drivs av en ideell förening med hjälp av ett kommunalt stöd. Drygt 90% av anläggningarna ligger på kommunal mark, detta saknar motsvarighet i andra länder.

Att större ridskolor, som Gustavsberg, drivs som en privat verksamhet på privat mark är i Sverige mycket ovanligt. Däremot förekommer det att kommuner, arrenderar ut kommunala anläggningar till privat ägda ridskolor. Detta är mindre vanligt men förekommer bl.a. i Stockholms kommun.

Den svenska ridskolan är även unik genom att vara brett tillgänglig för barn och ungdomar. Ridskolor som ligger i eller *nära centralorter* fungerar även i stor utsträckning som fritidsgårdar med långa öppettider. Man får där ett fördjupat intresse för djuromhändertagande och en kamratkrets med motsvarande intresse. Ridskolorna har även kommit att attrahera de ungdomar som av olika skäl inte har så lätt att få kamrater eller saknar förmåga att göra sig gällande i lagidrotter. Ett antal barn och ungdomar vistas på ridskolor och 4 H anläggningar även utan att rida. I dag deltar många ridskolor i *integrationsfrämjande satsningar* med mycket positiva resultat.

Vid ett antal ridskolor, bland annat i Stockholms stad, finns anställda fritidsledare som tar hand om barn och ungdomar den tid de inte rider. Detta har visat sig mycket positivt.

Det kommunala engagemanget i ridskoleverksamheten har även lett till att ridning kommit att bli den mest omfattande aktiviteten för *ryttare med funktionshinder*. Majoriteten har en kognitiv funktionsnedsättning och ofta ett eller flera tilläggshandikapp. De flesta rider för nöjes skull. Internationellt fungerar terapiridning ofta som en del av sjukgymnastiken och har kommit att bli en vedertagen behandlingsmetod. Denna gör nu även sitt inträde i Sverige.

Verksamhet av ovan nämnt slag bedrivs i dag vid ridskolan i Gustavsberg.

Gustavsbergs anläggning – möjligheter inför framtiden – behov av yta

Denna översyn har gjorts för att bedöma förutsättningarna för att framgent, långsiktigt, bedriva ridskoleverksamhet vid den anläggning där ridskolan i Gustavsberg ligger.

Sammanfattningsvis kan sägas ridskolan i dag har ett idealiskt, centralt läge, ändamålsenliga lokaler och potential att inrymma en betydligt mer omfattande allmännyttig ridskoleverksamhet än i dag. Därutöver även fortsatt gymnasieutbildning, terapiridning etc. Detta förutsätter att denna verksamhet kan disponera minst hela den markyta som i dag utgör fastigheten "Gustavsberg 1:88" samt att hästantalet i det närmaste halveras mot i dagens - dvs 40 – 45 hästar och ponnyer. Vidare att en majoritet av hästarna är ridskolehästar som dagtid kan vistas ute i gemensamma hagar.

Ridskolors attraktivitet och ekonomiska bärkraft är främst beroende av en bra, hästkunnig, ridskolechef och intresserad, kunnig, personal/ridlärare. För att göra en ridskola attraktiv för dessa krävs en volym som säkerställer en god ekonomi i verksamheten samt möjlighet för personalen att vid anläggningen uppställa en till två egna hästar. Därutöver krävs platser för rekrytering av yngre, blivande, ridskolehästar vilka utbildas av personalen.

Med 30 – 35 ridskolehästar får ridskoleverksamheten en volym som ger ekonomisk bärkraft. Intresserad, kunnig, personal är grunden för bra ridskoleverksamhet. Om denna, mot avgift, kan uppställa sina egna hästar vid anläggningen innebär detta att eleverna kan se sina ridlärare rida och vårda hästar vilket stärker ridlärarnas roll som föredömen och idoler.

Det faktum att anläggningen i dag har två ridhus innebär att man kan ha parallella ridlektioner vilket möjliggör nämnda volymer.

Det kan konstateras att de bäst fungerande större ridskolorna i Stockholms Län är har motsvarande central placering och disponerar en markyta motsvarande Gustavsbergsanläggningen eller i några fall något mindre. En förutsättning för dessa anläggningar är dock en störningsfri omgivning fri från biltrafik eller andra störningsmoment.

Jämförbara anläggningar i Stockholms Län

Exempel på mycket välfungerande tätortsnära ridskolor med begränsad markyta i Stockholms Län kan vara:

Huvudsta Ridskola, Solna

Solna Ridskola, Solna-Järva Krog

Enskede Ridskola, Enskede

Äppelvikens Ridskola, Bromma

Mälarhöjdens Ridskola, Mälarhöjden

Kännetecknande för dessa och motsvarande verksamheter är ett starkt focus på ridskoleverksamheten och dagligen ett stort antal besökare och ridande.

Tävlingsverksamheten vid dessa anläggningar begränsas i regel till mindre, mer lokala, arrangemang emedan dagens ryttartävlingar kräver uppställningsmöjligheter, ridbaneunderlag och parkeringsytor i en omfattning som gör att de vid nyetablering förläggs mycket ocentralt. Kraven på dagens tävlingsanläggningar har nu kommit att bli sådana att de ofta blockerar en bra ridskoleverksamhet. Inom Värmdö kommun kan tävlandet med fördel förläggas till andra, befintliga, rid verksamheter.

Kortfattad konsekvensanalys

Kultur och Fritidsenheten i Värmdö kommun har efterfrågat en konsekvensanalys för fortsatt ridskoleverksamhet för den händelse ärendebeskrivningen med diarienummer 2017KS/0812 genomförs dvs anläggande av en väg och uppförande av industrifastigheter på del av fastigheten Gustavsberg 1:188.

Kortfattat kan konstateras att:

Fastigheten med sina 60 000m² är redan i dag begränsad till att hysa max 40 – 45 hästar. *Hästar och trafikerade vägar är i sig en olycklig kombination*, detta även om det inte rör sig om en genomfartsled. Därtill kommer att ridundervisning och stallar kräver en tyst ostörd miljö vare sig undervisningen bedrivs inomhus eller utomhus. Detta gör att bara anläggandet av en väg, även utan byggnader, i det närmaste omöjliggör fortsatt ridskoleverksamhet.

Möjligen kan en mindre byggnad med entré från Leveransvägens vändplan uppföras. För att säkerställa att en ridskola framgent har tillräcklig markyta bör kommunens mark på anläggningens motsatta sida reserveras för hästarnas utvistelse.

Uppförs skissade byggnader reduceras markytan så att fortsatt ridskoleverksamhet ej blir möjlig. Att ersätta förlorad hagmark och ridbanor med mark på närliggande fastigheter kan inte ses som ett alternativ då förflyttning av hästar på detta sätt är allt för tids- och arbetskrävande samt påtagligt riskfylld.

En nyetablering av en ridskola innebär - bortsett från att man förlorar en bra anläggning med en nu, och i framtiden, idealisk placering – avsevärda utgifter. Som framgår på sid 8 ligger kostnaden för en nyetablering i storleksordningen 85 – 140 miljoner för anläggning och markarbeten. Därtill kommer att finna en av kommunen ägd eller förvärvad tomt med en yta avsevärt större än Gustavsberg 1:188.

Framtida möjligheter

Här skisseras av utredaren tänka, praktiskt realistiska, möjligheter för en framtida ridskoleverksamhet vid Gustavsberg 1:188 :

Kommunen, eller annan, säkerställer fortsatt ridskoleverksamhet vid anläggningen. Befintliga byggnader behålles i huvudsak intakta.

Stallkapaciteten begränsas till 40 – 45 hästar varav 35 ridskolehästar/ponnyer och c:a 10 personal och rekryteringshästar. Detta möjliggör en verksamhet med c:a 600 uppsittningar/ridande per vecka.

Gymnasieskola, terapiridning, dagverksamhet, arbetsträning och integrationsinsatser bibehålls och ingår i ovan nämnd kapacitet.

I likhet med ridskolorna i Stockholms kommun kan en fritidsledare anställas för hjälp med häst- och föreningskunskap, läxläsning, viss kurativ verksamhet etc.

Hästarnas utevistelse säkerställs genom att 3 – 4 befintliga, större hagar inhägnas och dräneras för ridskolehästarnas utevistelse i grupper om 10 – 15 individer.

Ytterligare någon ridbana för ridning utomhus anlägges på sikt, samt att en rid-stig anläggs inom själva fastigheten.

Resterande, mindre, markyta restaureras och återplanteras som grönytor.

Stallängor som friställts byggs efter hand om till foderförråd, lektionssalar, omklädningsrum och serviceutrymmen.

Inom loppet av en 10-årsperiod genomgår ridhus- och stallbyggnader normal upprustning och underhåll.

Viss begränsat underhåll krävs mer omgående. Främst bör serviceutrymmen såsom toaletter, duschrum, uppehållsrum, byggas ut och rustas upp så att de får en mer kaklad standard och som närmar sig den som finns vid andra kommunala idrottsanläggningar.

Förutsättningar för fortsatt ridskoleverksamhet

I korthet kan sägas att de fysiska förutsättningarna för att vid Gustavsberg 1:188 bedriva fortsatt ridskoleverksamhet är unikt goda. Till detta bidrar placeringen med en omfattande bostadsbebyggelse i anläggningens omedelbara närhet. Korta avstånd medför att barn och ungdomar själva kan förflytta sig till anläggningen vilket erfarenhetsmässigt medför att ungdomar blir kvar i verksamheten.

Anläggningen ligger avskärmd så att inga sanitära olägenheter uppstår.

Som framgått förutsätter en fortsatt ridskoledrift att fastigheten bibehålles intakt vad avser yttre avgränsningar och bebyggelse.

Alternativet att genomföra en nyetablering

Genomförs de förändringar som framgår av Planförslaget i 2017KS/0812 omöjliggörs fortsatt ridskoleverksamhet vid fastigheten Gustavsberg 1:188. Detta är inte uttryck för en farhåga utan faktisk realitet till följd av bl.a. myndigheters och förbunds krav på yta och närmiljö för en sådan verksamhet.

Förutsättningarna för nyetablering av en ridskola har efterfrågats av Kultur och Fritidsenheten. I korthet kan sägas att en nyetablering av en ridskoleverksamhet med 40 – 45 hästar kräver en markyta 3 – 4 gånger större än Gustavsberg 1:188, helst centralt belägen. Skälet till den större ytan är att beviljande myndigheter i dag ställer större krav på att hästar skall få röra sig fritt utomhus då de gäller nyetablering under det att etablerade ridskolor, som i dag är belägna mitt i tätorter tillåts att fortsatt bedriva sin verksamhet. I många fall har kommuner (ex. vis Stockholm) uppfört nya stall och ridhus på platsen för den gamla anläggningen även om markytan varit mycket begränsad.

Bygg- och anläggningskostnaden med kommunal upphandling ligger på 90 – 140 milj. bl.a. beroende på markberedning etc. Tidsaspekten är svåröverskådlig med tanke överklaganden etc. då det gäller byggnader av betydande storlek och verksamheten av närboende kan betraktas som en sanitär olägenhet.

Exempel på nyligen uppförda anläggningar av Gustavsbergs format

Exempel på ridanläggningar *uppförda av kommuner* under 2000-talet kan vara:

Täby Ridcenter, Täby plats för 50 hästar - uteslutande ridskolehästar kostnad xx milj.

Smedstad Ridsportcenter, Linköping plats för 60 hästar + gäst- och sjukstall, kostnad 140 milj.

Mälarhöjdens Ridskola, Stockholm plats för 60 hästar kostnad 70 milj.

Djursholms Ridskola, ombyggnation med plats för 75 hästar 120 milj.

Gävle Ponnyklubb (begränsat antal hästar) 81 milj.

På dessa platser ägdes marken sedan tidigare av kommunen.

Prisuppgifter från respektive länsförbund.

Strömsholm den 11 juni 2018

Ulf Wilken

Auktoriserad ridlärare f.d. Rikskonsulent SvRF

Fellow SvRF